

РЕШЕНИЕ

№ 48

София, 14.07.2016 г.

ВИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, Търговска колегия, второ отделение в публично съдебно заседание на двадесет и трети март две хиляди и шестнадесета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ : ТАТЯНА ВЪРБАНОВА

ЧЛЕНОВЕ: БОЯН БАЛЕВСКИ

ПЕТЯ ХОРОЗОВА

при секретаря Ирена Велчева
изслуша докладваното от председателя /съдия/ Татяна Върбанова
т.дело № 404/2015 година

Производството е по чл. 290 ГПК. Образувано е по касационна жалба на [фирма], ЕИК[ЕИК], със седалище и адрес на управление [населено място], [улица], чрез процесуалния си пълномощник, срещу решение № 607 от 13.11.2014 г. по гр.д. № 869/2014 г. на Окръжен съд – Русе, с което е потвърдено решение № 1204 от 24.07.2014 г. по гр.д. № 994/2014 г. на Районен съд – Русе за признаване за установено, че П. В. В. не дължи на [фирма] следните суми по изп.дело № 20108320401151 на ЧСИ И.Х.: 10 847.07 лв. – главница по изп.лист, издаден по ч.гр.д. № 4717/2010 г. на Р. във връзка с договор за банков кредит от 12.12.2008 г., ведно със законната лихва от 17.06.2010 г.; 2 340.92 лв. – просрочена наказателна лихва за периода от 01.10.2009 г. до 16.06.2010 г.; 263.76 лв. ДТ по посоченото ч.гр.д. и 318.75 лв. разноски. С оглед уважаването на предявения отрицателен установителен иск по чл.439 ГПК на въведеното от ищеца главно основание за твърдяното прекратяване на поръчителството – чл.146, ал.3 от ЗЗД, в решението липсва произнасяне по поддържаното евентуално основание по чл.147, ал.1 ЗЗД.

С определение № 700 от 07.12.2015 г. е допуснато касационно обжалване на атакувания съдебен акт на основание чл.280, ал.1, т.3 ГПК по обуславящ за изхода на делото материалноправен въпрос, свързан с предпоставките за погасяване на поръчителството по чл.146, ал.3 ЗЗД и доколко невъзможността поръчителят да встъпи в правата на кредитор следва да е окончателна.

Касаторът поддържа основанията за неправилност на въззивното решение по чл.281, т.3 ГПК, с искане за неговото касиране, по съображения в жалбата. Ответникът по касация П. В. В. от [населено място], чрез процесуалния си пълномощник, счита жалбата за неоснователна. Съображения са изложени в писмен отговор, както и в подробна писмена защита, изпратена по пощата, с искане за присъждане на разноски. Върховният касационен съд, Търговска колегия, второ отделение, като взе предвид данните по

делото и доводите на страните, в съответствие с правомощията си по чл.293 ГПК, приема следното:

За да постанови атакуваното решение, въззивният състав, след преценка на фактическия и доказателствен материал по делото, е приел, че са налице всички елементи от фактическия състав на чл.146, ал.3 ЗЗД и следва да се счита, че даденото от П. В. поръчителство по сключен между [фирма] и Г. И. И. договор за кредит от 12.12.2008 г., е погасено. Решаващият състав на Окръжен съд – Русе е изразил становище, че по образуваното въз основа на издадена заповед за изпълнение изпълнително дело, първоначалният кредитор, а впоследствие и цесионера, не са предприели каквито и да било изпълнителни действия спрямо главния длъжник и цесията не е била съобщена на последния, което обуславя невъзможност за поръчителя да реализира правото да встъпи в правата на кредитора по чл.146, ал.1 ЗЗД, което право би могло да се реализира само и единствено в изпълнителното производство. Решението е валидно и процесуално допустимо.

По материалноправния въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, настоящият съдебен състав приема следното: Съгласно разпоредбата на чл.138, ал.1 ЗЗД поръчителството е договор, с който поръчителят се задължава спрямо кредитора на друго лице да отговаря за изпълнението на негово задължение, при законово регламентирано изискване за писмена форма като форма за действителност. С договор за поръчителство може да се обезпечава само съществуващо валидно задължение на трето лице. Поначало поръчителството има акцесорен характер, като по принцип съдържанието на главното задължение определя обема на отговорността на поръчителя. Изключенията от тази принципна идентичност са законодателно регламентирани в чл.139 ЗЗД, но в случая, с оглед обхвата на въпроса, по който е допуснато касационно разглеждане, не се налага произнасяне по тези изключения, вкл. и за значението на конкретни уговорки в договора за поръчителство, ограничаващи отговорността на поръчителя във времево отношение, или предвиждащи изключение от солидарната отговорност/ чл.141 ЗЗД/.

Предвид акцесорния характер на поръчителството, то се прекратява при прекратяване на обезпеченото главно задължение чрез изпълнение или други погасителни способности – прихващане с вземане на длъжника, опрощаване, заместване на длъжника, поради изтекла давност и др. При последното основание обаче следва да се съобразят законово предвидените изключения от акцесорната отговорност на поръчителя по чл. 148 ЗЗД. Законодателят е предвидил и други, специфични основания за прекратяване на поръчителството – по чл.147 ал.1 и ал.2 и по чл.146, ал.3 ЗЗД. При първото от посочените основания е въведен преклузивен срок от шест месеца, считано от падежа на главното задължение, в който кредиторът следва да предяви иск срещу длъжника. При бездействие на кредитора в този срок, отговорността на поръчителя спрямо кредитора отпада, поради погасяване на самото субективно право по отношение на поръчителя. За спазването на този преклузивен срок съдът следи служебно, тъй като с изтичането му се прекратява самото поръчителство. В този смисъл са и разясненията, дадени в т.4б от Тълкувателно решение № 4/18.06.2014 г. по тълк.дело № 4/2013 г. на ОСГТК на ВКС. Налице е и последваща приемането на тълкувателното решение практика на ВКС – напр. решение по т.д. № 601/2014 г., I т.о., в което въз основа на даденото тълкуване в т.18 от тълк.дело № 4/2013 г., съдебният състав се е произнесъл и по отношение началният момент на прекратителния 6-месечен срок в хипотеза

на надлежно упражнено право на банка за обявяване предсрочна изискуемост на вземане, произтичащо от договор за банков кредит.

Поръчителството се прекратява и при издаване на съгласие от страна на поръчителя за продължаване на срока за изпълнение на главното задължение – в хипотезата на чл.147, ал.2 ЗЗД. Продължението на този срок не разпростира своето действие спрямо поръчителя, освен при изрично съгласие на последния. Съгласно чл.146, ал.1 и ал.2 ЗЗД поръчителят, който е изпълнил задължението, встъпва в правата на кредитора. По отношение на длъжника поръчителят се суброгира изцяло в правата на първоначалния кредитор, а спрямо трети лица, обезпечили вземането на последния, суброгирането е до размер, съобразен с отговорността между съпоръчители, т.е. до размера на попадащата се част от дълга на всеки един от тях. В разпоредбата на чл.146, ал.3 от ЗЗД е регламентирано друго специално основание за погасяване на поръчителството. То е налице тогава, когато поради виновни действия на кредитора, поръчителят не може да встъпи в правата му и съответно не би могъл да получи удовлетворение от длъжника. Макар законодателят да не е въвел изрично изискването за виновно поведение на кредитора, в казуалната практика на Върховния съд – решение № 716 от 1955 г., IV г.о. и решение № 776 от 1955 г., IV г.о. /макар и постановена не по аналогични дела/ е застъпено категоричното становище във връзка с изискването за вина на кредитора за настъпване на невъзможност за встъпване на поръчителя в неговите права. Този извод очевидно е обусловен от вмененото задължение на кредитора за обезпечи суброгирането на поръчителя. Становището се възприема и в по-голяма част от правната доктрина. В хипотезата на отпадане отговорността на поръчителя по чл.146, ал.3 от ЗЗД е необходимо да се прави разграничение между възможността на поръчителя да встъпи в правата на кредитора и възможността на поръчителя да реализира правата, в които е встъпил. В тази насока е необходимо да се вземе предвид, че вземането на поръчителя възниква в момента, когато поръчителят е изпълнил задълженията на длъжника към кредитора. От този момент той става кредитор на мястото на първоначалния кредитор, като вземането на поръчителя е различно по основание, а неговият размер се формира от размера на изплатения чужд дълг, лихви, разноски, вкл. и разноски по изпълнението.

Суброгирането на поръчителя в правата на кредитора е един от случаите, когато вискател може да е лице, което не фигурира като кредитор в издадения изпълнителен лист. След удовлетворяване на кредитора от страна на поръчителя, последният би могъл да иска изпълнение въз основа на издадения в полза на вискателя изпълнителен лист – чл.429, ал.1 ГПК, при изискване плащането от страна на поръчителя да се установява с писмени доказателства. За встъпването в изпълнителния лист е ирелевантно дали изпълнението от страна на поръчителя е реализирано преди образуване на изпълнително дело или в рамките на принудителното изпълнение. С оглед регламентираните в чл.429, ал.1 ГПК субективни предели на изпълнителния лист, това приемство следва да се установи с писмени документи, извън изпълнителния лист като акт на съда, установяващ правото на принудително изпълнение. За приемството в изпълнителния лист на страната на кредитора – при суброгация на поръчителя в правата на удовлетворения вискател, липсва изискване за настъпване/реализиране на приемството в рамките на същото изпълнително дело. Иницирираното изпълнително производство от посочения в изпълнителния лист кредитор, може да бъде прекратено в случай, че не е поискано извършването на изпълнителни действия в продължение на две години. **Н. на действия от вискателя по отношение на един от**

солидарните длъжници, в рамките на посочения в чл.433, ал.1, т.8 ГПК процесуален преклузивен срок, съответно прекратяването на изпълнителното производство по отношение на този длъжник по силата на закона, не съставлява обаче отказ от изпълнение, нито води до погасяване на материалното право. Срокът за прекратяване на изпълнителното производство по перемция започва да тече от последното валидно изпълнително действие спрямо всеки един от длъжниците /предвид различните изпълнителни правоотношения/ и след неговото изтичане може да бъде иницирирано образуването на ново изпълнително дело. В горния смисъл е и становището, обективизирано в т.10 от Тълкувателно решение № 2/2013 г. от 26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС.

Бездействието на вискателя за осъществяване на изпълняемото право по отношение на един от посочените в изпълнителния лист солидарни длъжници и настъпилото по право прекратяване на изпълнителното производство на основание по чл.433, ал.1, т.8 ГПК, не води до извод за отпадане на условията за допустимост на изпълнителното производство, нито, че са настъпили обстоятелства, водещи до погасяване на надлежно установено материално право, или до погасяване на правото за принудително изпълнение. **Право на вискателя е да насочи изпълнението/ или да иницирира извършването на последващи изпълнителни действия, в рамките на даден изпълнителен способ, само спрямо един от посочените в изпълнителния лист длъжници, тъй като изпълнителните дела срещу няколко длъжници, отговарящи за едно и също притежание, са различни.** Реализирането на това право и проявено бездействие по отношение един от длъжниците, водещо до приложение на чл.433, ал.1, т.8 ГПК, не съставлява виновно поведение на кредитора/вискател/, което обективно да пречатства възможността за суброгация в правото на принудително изпълнение. По-конкретно, насочването на изпълнението само срещу осъдения поръчител и изтеклия срок за прекратяване на изпълнителното дело по перемция срещу главния длъжник, не води до погасяване на вземането, нито до обезсилване на изпълнителното основание и на изпълнителния лист. Не съществува законова пречка за иницириране на ново изпълнително производство до изтичане на давността срещу главния длъжник. От друга страна, не може да се счете, че възможността за суброгиране на поръчителя в правата на кредитора – вискател по реда на чл.429, ал.1 ГПК може да бъде реализирана само в рамките на вече образуваното изпълнително дело, а не и в ново изпълнително производство, след доказване на предпоставките за суброгиране. Невъзможността за суброгиране на поръчителя в правата на удовлетворения кредитор по см. на чл.146, ал.3 ЗЗД трябва да е окончателно настъпила и то поради виновни действия на кредитора/вискателя. Такава невъзможност би могла да е налице при прекратяване от страна на кредитора на дадени от длъжника или от трети лица обезпечения, както и при погасяване на самото материално право, установено с изпълнителното основание, въз основа на което е издаден изпълнителен лист. По изложените съображения, отговорът на правния въпрос следва да бъде в следния смисъл: Поръчителството се погасява на основание чл.146, ал.3 ЗЗД, когато поради виновни действия на кредитора, поръчителят не може да встъпи в правата му и съответно не би могъл да получи удовлетворение от длъжника. Невъзможността за суброгиране на поръчителя в правата на удовлетворения кредитор трябва да е окончателно настъпила. С оглед отговора на значимия за делото правен въпрос, въззивното решение е неправилно поради допуснато нарушение на материалния и на процесуалния закон, довели до необосновани правни изводи за погасяване на поръчителството на основание чл.146, ал.3 от

ЗЗД и съответно за основателност на предявения по реда на чл.439 ГПК отрицателен установителен иск за недължимост на вземането на кредитора, в случая вземането на цесионера [фирма].

Прекратяването на приложеното изпълнително дело срещу главния длъжник Г. И. по силата на чл.433, ал.1 т.8 ГПК не води до преклудирание на възможността за образуване на ново изпълнително производство срещу същата. От друга страна, изтичането на предвидения в тази разпоредба процесуален преклузивен срок по отношение на главния длъжник, не погасява материалното право, нито би могло да доведе до последваща невъзможност за ищеца да встъпи в правата на И., след плащане на задължението ѝ към кредитора. Бездействието на взыскателя в рамките на срока по чл.433, ал.1, т.8 ГПК по отношение на главния длъжник, не съставлява виновно поведение по см. на чл.146, ал.3 от ЗЗД. Именно затова следва да се преценят като недоказани елементите от фактическия състав на това специално основание за прекратяване на поръчителството, въведено от ищеца като главно, по което се е произнесъл съдът. Що се отнася до липсата на данни за надлежно уведомяване на главния длъжник за сключения в хода на изпълнителното производство договор за цесия между първоначалния взыскател и дружеството касатор, това не би могло да рефлектира върху валидността на прехвърлянето на вземането, нито погасява вземането по отношение на И.. Предвид изложеното, въззивното решение следва да се отмени и се постанови ново решение по същество, с което да се отхвърли предявеният иск на основание чл.439 ГПК, във вр. с чл.146, ал.3 от ЗЗД. Тъй като обаче липсва произнасяне по заявеното от ищеца, при условие на евентуалност основание за прекратяване на поръчителството по чл.147, ал.1 ЗЗД, делото следва да се върне на въззивния съд за произнасяне и по това основание. Така мотивиран, Върховният касационен съд, състав на Търговска колегия, второ отделение

РЕШИ:

ОТМЕНЯ изцяло решение № 607 от 13.11.2014 г. по гр.д. № 869/2014 г. на Окръжен съд – Русе, вместо което постановява:

ОТХВЪРЛЯ предявеният от П. В. В. иск срещу [фирма] за признаване за установено, че П. В. В. не дължи на [фирма], поради прекратяване на поръчителството на основание чл.146, ал.3 от ЗЗД, следните суми по изп.дело № 20108320401151 на ЧСИ И.Х.: 10 847.07 лв. – главница по изп.лист, издаден по ч.гр.д. № 4717/2010 г. на Р. във връзка с договор за банков кредит от 12.12.2008 г., ведно със законната лихва от 17.06.2010 г.; 2 340.92 лв. – просрочена наказателна лихва за периода от 01.10.2009 г. до 16.06.2010 г.; 263.76 лв. ДТ по посоченото ч.гр.д. и 318.75 лв. разноски.

ВРЪЩА делото на Окръжен съд – Русе за произнасяне от друг състав по иска с правно основание чл.439 ГПК на поддържаното евентуално основание за прекратяване на поръчителството по чл.147, ал.1 ЗЗД. Решението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЧЛЕНОВЕ: